

Ildefonso Falcones

De vrouwen van de suikerrietplantage

Vertaald door Joke Mayer en Fennie Steenhuis

UITGEVERIJ LUITINGH-SIJTHOFF

© 2022 Ildefonso Falcones de Sierra

Translated from the original edition of Penguin Random House Grupo Editorial,
Barcelona, 2022

All rights reserved

© 2023 Uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Oorspronkelijke titel *Esclava de la libertad*

Vertaling Joke Mayer en Fennie Steenhuis

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagbeelden Eduardo Laplante Borcou, Colección Museo Nacional de Bellas
Artes de La Haana / Shutterstock / Stocksy

Schutbladen Old Paper Studios / Alamy Stock Photo

Foto auteur Joan Tomás

Opmaak binnenwerk Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 210 3848 3

ISBN 978 90 210 3849 0 (e-book)

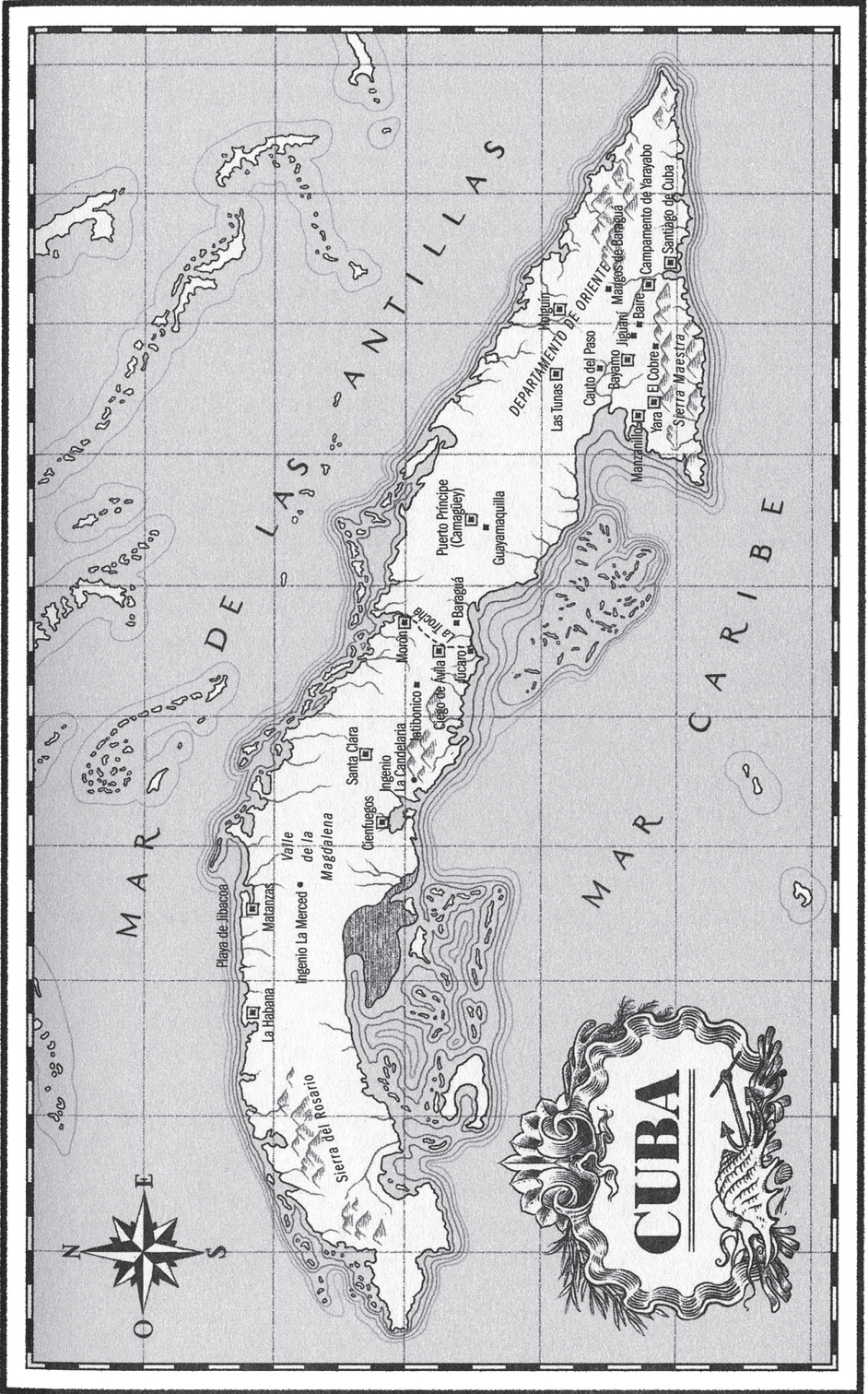
NUR 302

www.lsamsterdam.nl

www.boekenwereld.com

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat dit niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ter nagedachtenis van mijn geliefde broer Rafael

Cuba, 1856
Playa de Jubacoa

Op het strand stonden honderden ongelukkigen samengedromd. Het gesnik, gejammer en gekreun vermengde zich met het geschreeuw en de klappende zweepen van de bewakers. Het waren wel zevenhonderd Afrikaanse zwarte of bruine jongens en meisjes. De meeste waren naakt, sommige in lompen gekleed, en allemaal waren ze ondervoed, verzwakt of ziek. Vanaf het moment dat ze in Afrika tijdens een van de vele stammenoorlogen waren ontvoerd, hadden ze aan één stuk door gehuild. Snikkend hadden ze de tocht naar de kust van Benin gemaakt, in lange rijen met halsbanden en voetboeien aan elkaar geketend. Daarna volgde een angstig wachten, opgesloten in handelsfactorijen aan de kust, tot ze bij een groep jonge vrouwen werden gevoegd waar ook enkele tientallen jongens tussen waren geglipt, en de gevreesde overtocht onder ogen moesten zien. Ze zaten dicht opeengepakt in het ruim van een snel zeilschip, een klipper, die hen in minder dan drie maanden naar het Caribische eiland bracht.

Meer dan honderd van hen waren bezweken tijdens de overtocht, en degenen die in leven bleven konden slechts toekijken hoe zij langzaam het leven lieten, zonder hen te kunnen helpen, zonder woorden om hun moed in te spreken, liggend in hun eigen uitwerpselen. Ze vergoten een zee van tranen terwijl ze tussen de koude lichamen moesten slapen tot de arts of een matroos de dood van hun lotgenoten opmerkte, de lijken meenam en als voer voor de haaien in zee gooide.

Maar elke keer dat het luik openging, het licht in het naar verrotting stinkende ruim viel en er een bemanningslid naar beneden kwam, probeerde de elfjarige Kaweka het lichaam van Daye, haar

zusje, te verbergen. Ze had haar zusje beloofd om voor haar te zorgen. Dat had ze haar gezworen toen ze gevangengenomen werden, en steeds wanneer het meisje hartverscheurend begon te huilen en om haar moeder riep, had ze haar getroost terwijl ze haar eigen tranen en verdriet probeerde te verbergen. Gedurende de overtocht had ze haar zusje langzaam in haar armen zien wegwijnen. Ze praatte tegen haar, wiegde haar, zong zachtjes in haar oor, vergat de ketens waarmee ze aan elkaar vastzaten, probeerde haar op te beuren met verhalen over paradijzen waarvan ze wist dat die onbereikbaar waren, maar na een paar dagen was het meisje zo verzwakt dat ze niet meer reageerde en ophield met snikken, en met ademen. Of toch niet? Misschien was ze niet dood, en was ze gewoon stil en ademde ze heel licht, zoals ze altijd al deed. Kaweka wist het niet. Misschien lag ze gewoon te slapen? De goden waren onberekenbaar, dat zeiden hun moeder en grootvader altijd. Daye kon elk moment wakker worden. Dat kwam wel vaker voor; ook dat hadden hun moeder en grootvader gezegd, maar die waren er nu niet om haar beter te maken, zoals ze met andere kinderen in het dorp hadden gedaan. Dus probeerde ze haar zusje te verbergen door voor haar te gaan liggen, tot ze na twee dagen wachten op een wonder werd verraden door een paar oudere meisjes die een eindje achter hen zaten.

‘Ze is dood!’ riepen de matrozen terwijl ze Dayes levenloze lichaam met geweld van Kaweka probeerden los te rukken.

Het meisje verstond hun taal niet, maar begreep wat ze zeiden, en hoewel ze zelf ook verzwakt was, verzette ze zich uit alle macht om te voorkomen dat de mannen Daye zouden meenemen. Wat zou er van de ziel van haar zusje worden als ze werd verslonden door zo’n zeemonster waarover ze het steeds hadden?

Later, toen het lichaam van haar zusje eenmaal zonder pardon overboord was gegooid en het schip de golven doorkliefde met een geweld dat het ongelukkige lot van die honderden jonge meisjes leek aan te kondigen, en Kaweka zich niet meer groot hoefde te houden, brak ze en liet ze haar tranen de vrije loop; gedurende de rest van de reis was ze niet meer opgehouden met huilen.

‘Rustig blijven, jullie! Stil! Stilte!’

De *bozales*, zoals de pas uit Afrika aangekomen slaven werden genoemd, verstonden de bevelen niet die hun werden toegeschreeuwd

toen ze in bootjes van de klipper naar het strand waren gebracht. Maar net zoals Kaweka wist wat de matrozen kwamen doen toen ze het ruim in kwamen, wisten de bozales wat de handelaren nu van plan waren. Een twintigtal brute, bezwete en veelal bebaarde mannen ging gewapend met machetes of pistolen om de meisjes heen staan. Ze klapten met hun zweepen om de kring gesloten te houden en bedreigden hen met hun honden, die stevig in bedwang gehouden moesten worden. De meeste meisjes waren blij dat ze de geur van dood en verderf in het ruim van de klipper achter zich konden laten en ademden de schone, koele lucht in van de kalme sterrennacht aan het eind van de winter, terwijl de maan een schitterend en tegelijkertijd pijnlijk licht wierp op het mensonterende tafereel. Met de nieuwe ketens die ze om hun nek kregen geklemd, kwam er echter al gauw een einde aan dat moment van rust.

‘Opstaan!’ beval een slavenhandelaar een broodmager meisje van Dayes leeftijd, dat zich uitgeput op het zand liet vallen toen ze haar opnieuw wilden ketenen.

Het meisje reageerde niet. De man schopte haar met de punt van zijn laars. Ze bleef liggen met een smekende blik in haar ogen, die extra groot leken in haar uitgemergelde gezichtje. De man tilde haar bij de haren omhoog alsof ze een pop was, schudde haar door elkaar, ketende haar, en toen hij haar weer op het zand wilde laten vallen ving Kaweka haar op.

Het was niet haar zusje.

‘Stilte!’ schreeuwden de opzichters om het gehuil, gejammer en het onbedaarlijke gehoest een halt toe te roepen. De honden wisten wat hun te doen stond; ze gromden, maar blaften niet. Slechts de grillige silhouetten die zich in het maanlicht aftekenden waren te onderscheiden. De opzichters gingen zo onopvallend en stil mogelijk te werk. De slavenhandel was al bijna veertig jaar geleden verboden, en de Engelse marine, die zich bij de ondertekening van een verdrag met Spanje had opgeworpen als hoeder van dat verbod, waakte over zeeën en kusten en arresteerde overtreders. Maar terwijl Groot-Brittannië de slavernij had afgeschaft, duurde die nog voort in Spanjes overzeese provincies. Het was weliswaar verboden om in mensen te handelen, maar het was niet strafbaar om ze te bezitten, dus werden er, met de hulp van corrupte gezagsdragers en op winst

beluste suikerproducenten, nog steeds heimelijk slaven naar Cuba gebracht, een van de laatste koloniale bezittingen van het ooit zo uitgestrekte Spaanse rijk.

De meisjes die nu opnieuw werden geketend verstonden de taal van hun ontvoerders dan wel niet, maar waren zich des te meer bewust van hun lot. Ze waren Yoruba's, een volk uit Guinea, en slavernij was in Afrika geen onbekend verschijnsel. In verschillende landen van het continent leefde een aanzienlijk deel van de werkende bevolking in slavernij. Slaven waren de voornaamste bron van rijkdom van de bevoorrechte klasse. Stamhoofden beschikten over talloze lijfeigenen, en ook al was de slavenhandel met de westerse landen door het verbod aanzienlijk afgenomen, met het Oosten – Egypte en de rest van de Arabische wereld – bleef ze net zo levendig als de trans-Atlantische slavenhandel tot dan toe was geweest. Deze meisjes wisten allemaal wat menselijke offers waren, en wisten wat de halsbanden betekenden.

Er klonk een zweepslag.

De voorste in de kettinggang begon te lopen. Een van de opzichters werd ongeduldig en schreeuwde: 'Doorlopen, zwartjes!' Het was een rustige nacht en er waren nergens Britten te bekennen. Ze liepen landinwaarts de jungle in, waar ze veilig zouden zijn. De meisjes sjokten met gebogen hoofd voort. Kaweka liep achter het meisje dat haar zusje niet was en vroeg zich af of Daye ook op het strand ingestort zou zijn. In haar herinnering was ze net zo uitgeput geweest als dit meisje nu was; het akelige beeld van haar zieke, verdrietige zusje liet haar niet los. Het was alsof de keten niet alleen om haar nek knelde, maar ook om haar herinneringen aan betere tijden, het plezier dat ze samen hadden gehad, de vrijheid, het spelen, de escapades, het werk op het land. Momenten die ze zelf had verdrongen omdat de gedachten eraan pijn deden. Niemand wist waar ze heen gebracht werden, al kwelden velen zichzelf met de gruwelijkste speculaties. Zo hadden de oude mannen in het dorp verteld dat mensen die ontvoerd werden, werden meegenomen naar de andere kant van een zee die de meesten van hen pas voor het eerst zagen wanneer ze bij de handelsfactorij aan de kust aankwamen. Het schip waarin ze opeengepakt hadden gezeten, de stank en de dood, en nu de zweepslagen, de honden, de halsbanden en de wrede

mannen – door dat alles konden die mooie herinneringen haar zelfs geen flauwe glimlach ontlokken.

Ze hadden het strand en de klipper achter zich gelaten, een type schip dat bekend was geworden door de handel in Chinese koelies en ook werd gebruikt voor de trans-Atlantische slavenhandel. Dit schip, dat zich op het strand van Jibacoa van zijn deplorabele lading had ontdaan, voer onder Noord-Amerikaanse vlag, zoals vrijwel alle schepen die wereldwijd voor de mensenhandel werden gebruikt. Omdat de Noord-Amerikanen geen overeenkomst met de Britten hadden gesloten, konden ze zich aan hun toezicht onttrekken. Zo hadden ze het monopolie verworven op mensensmokkel naar Cuba en de Verenigde Staten, en in mindere mate naar landen als Brazilië en Puerto Rico, die de slavenhandel weliswaar veroordeelden, maar er evengoed van profiteerden. De slaven werden vervoerd op razendsnelle, ranke, wendbare schepen die met groot gemak andere schepen konden ontwijken of ontvluchten. Deze klippers waren lang en slank en hadden een spitse voorsteven, en konden wel zestig zeilen voeren. Die snelheid had echter wel een prijs: de klippers hadden minder laadvermogen dan de traditionele slavenschepen, wat door sommige handelaars werd opgelost door de ruimen vol te stouwen met meisjes en jonge vrouwen.

Zodra het strand uit het zicht was verdwenen en de slavinnen naakt en blootsvoets in kettinggang diep het district Matanzas in werden geleid, viel de spanning van de opzichters af. De honden blaften. De mannen durfden zich weer te laten horen en pratten, nu met luide stem, over vrouwen, spellen, drank... Ze lachten, maakten grapjes, daagden elkaar uit en hielden weddenschappen, zonder zich ook maar een moment te bekommeren om de meisjes, alsof die niet bestonden, behalve als er een achterbleef of viel.

Het meisje struikelde niet eens, maar haar knieën begaven het en ze zakte voor Kaweka's ogen in elkaar, net zoals haar zusje zou hebben gedaan als ze tijdens de overtocht niet was gestorven. De stoet meisjes kwam tot stilstand en toen Kaweka een van de opzichters zwaaiend met een machete vloekend en tierend op hen zag afkomen, slaakte ze een kreet en sprong tussen het meisje en de man in.

De opzichter keek beduusd op en begon boos te schreeuwen, terwijl hij Kaweka met de machete bedreigde en haar beval zich

erbuiten te houden. Maar zij trok zich niets van hem aan. Dat weerloze, angstig naar lucht happende meisje deed haar denken aan haar zusje; tijdens de tocht naar de kust van Benin hadden Daye en zij in ademloze spanning moeten toekijken hoe een opzichter die op deze man leek het hoofd van een gevangene had afgehakt, dat voor hen beiden op de grond neerkwam. Kaweka hurkte neer en beschermde het kleine meisje met haar lichaam omdat ze bang was dat deze man dat ook zou doen. In Afrika hadden ze dit meer dan eens zien gebeuren. Het was de manier waarop ze mensen die bezweken of niet meer reageerden op lijfstraffen snel en doeltreffend uit zo'n macabere sliert verwijderden; ze namen niet eens de moeite om de halsband los te maken.

'Kom, sta op, doorlopen,' fluisterde ze terwijl ze het meisje zachtjes in haar zij porde.

Dat had ze ook tegen haar zusje gezegd toen die zo hevig beefde dat het leek of ze elk moment zou neerzigen. 'Niet kijken,' had ze gezegd toen Daye als versteend naar het hoofd dat voor hen was neergevallen keek terwijl de anderen doorliepen.

De opzichter probeerde haar met het blad van zijn machete weg te duwen.

'Wegwezen.'

Kaweka bleef onverstoorbaar staan. De man boog zich voorover en gaf haar een harde klap met zijn vrije hand. Kaweka werd weggeslingerd, maar doordat ze vastzat in de keten kwam ze niet ver.

'Vuil negerkind!'

De man wilde haar een schop geven, maar werd tegengehouden.

'Niet doen! Laat haar!' Een andere opzichter kwam op hen afge- lopen. 'Anders hebben we straks niets meer aan haar!' zei hij streng. 'En dan draai jij op voor de kosten!'

De man met de machete bromde wat en spuugde naar Kaweka.

'Sta op,' beval de ander, en maakte een ongeduldig handgebaar.

Toen ze overeind waren gekomen, gebaarde de man Kaweka en een meisje dat voor hen liep dat zij zich om het kind moesten bekommeren.

Haar hoofd werd niet afgehakt. Ze werden ook niet met zweeps- slagen gemaand om door te lopen. Jonge vrouwen waren veel geld waard, misschien niet zoveel als een gezonde, sterke man, maar ze

waren bruikbaar genoeg om aan de toenemende vraag van suikerbaronnen en rijke plantagehouders te voldoen. De omstandigheden waren immers veranderd. Voorheen konden de suikerboeren beschikken over mannen die ze gevangenhielden en zware arbeid lieten verrichten. Aan vrouwen en de eventuele kinderen die zij kregen, hadden ze geen behoefte, en al helemaal niet aan onderlinge ruzies tussen slaven die vochten om een vrouw. Het was veel voordeliger om een goede werkkracht op de slavenmarkt te kopen dan om kleine creooltjes groot te brengen.

Maar omdat de slavernij in de meeste westerse landen inmiddels was afgeschaft en de slavenhandel was verboden, en de Britten scherp toezagen op naleving van dat verbod, waren de prijzen van uit Afrika geroofde bozales aanzienlijk gestegen. Dus nu kochten de eigenaren van de talloze suiker- en koffieplantages op het eiland ook vrouwen, die net zulk zwaar werk moesten doen als de mannen, en bovendien werden behandeld als fokvee dat nieuwe slaven moest baren.

Jonge vrouwen als Kaweka, en zelfs dat kleine meisje dat niet haar zusje was, waren – verzwakt of niet – veel geld waard.

De volgende ochtend ontwaakten de meisjes op een grote binnenplaats van een afgelegen suikerplantage in Matanzas, waar de opzichters hen naartoe hadden gebracht. De binnenplaats was omzoomd met uit hout opgetrokken barakken; het terrein was te groot voor een bedrijf waar de schaarse installaties en landbouwwerktuigen ook nog eens sterk verouderd waren. De meisjes hadden zich dicht bij elkaar in een hoek verschanst. Sommige zaten op de grond, andere lagen, en slechts een paar waren al opgestaan toen het licht werd, maar ze lieten elkaar niet los en zochten troost bij elkaar.

In werkelijkheid diende die primitieve suikerplantage slechts als dekmantel voor een factorij waar slaven werden verhandeld. SAN NICOLÁS, stond er te lezen op de houten toegangspoort.

‘Neem ze mee om water te drinken!’

Het bevel kwam van de man die de avond ervoor had voorkomen dat Kaweka geschopt werd en nu verveeld tegen de muur van een van de gebouwen stond geleund, met een opgerolde zweep aan zijn riem. Meteen rende een stel zwarte, in slavernij geboren kinderen van een jaar of zeven, acht naar de plek waar de meisjes zaten.

‘Kom,’ zeiden ze. Ze pakten hen bij de hand en probeerden hen mee te trekken.

De eerste meisjes die uit die menselijke kluwen werden getrokken, vertrouwden het niet en stribbelden tegen, tot een van de jongens naar een waterput wees, waar een andere jongen luid lachend een emmer water die hij zojuist had gevuld leeggooid. Toen ze het water op de grond hoorden kletteren beseften ze ineens dat ze dorst hadden, dat ze in het ruim van de klipper voor het laatst iets te drinken hadden gekregen.

‘In de rij!’ riep de slavenhandelaar toen hij zag dat de meisjes in beweging kwamen. ‘Niet zo door elkaar!’

Kijk, zo, gebaarden de jongens, terwijl ze de meisjes een voor een achter elkaar zetten.

Ze begrepen het. En ze gehoorzaamden. Nadat ze hadden gedronken uit de kommen die waren uitgedeeld, werden ze weer opgesteld in rijen van vijftig: veertien rijen vermagerde, vuile, haveloze en veelal naakte meisjes.

Kaweka moedigde het kleine meisje aan om te drinken. Ze wist niet hoe ze heette en had nog geen woord uit haar gekregen. Ze sleepte haar van hot naar her en het meisje liet het allemaal toe, zonder een kík te geven, volkomen verwaasd.

‘Wat vind je ervan, Florencio?’ vroeg een andere opzichter die zich inmiddels bij de man bij de muur had gevoegd.

‘Niet slecht,’ antwoordde die, en hij klakte met zijn tong. ‘Ik heb wel bozales gezien die er veel slechter aan toe waren, en die hebben het ook gered. Binnen hooguit drie weken, als ze goed gevoed en opgelapt zijn, hebben we hier prima marktwaar aan. Op deze leeftijd herstellen ze snel. Geef ze kleren en neem ze mee naar de beek, rij voor rij, en laat ze zich wassen. Weg met die viezigheid en het ongedierte dat ze ongetwijfeld bij zich hebben.’

‘Wat voor kleren moeten we ze geven, baas?’ vroeg een derde aan Florencio.

‘Met dit weer is een hemd genoeg... en misschien ook nog een deken voor de nacht,’ voegde hij er even later aan toe. ‘De nachten zijn nog fris, en ze moeten natuurlijk geen kou vatten, want dan hebben we niets meer aan ze. De rest krijgen ze wel van hun nieuwe bazen. Vooruit!’ beval hij.

De twee mannen wilden naar de slavinnen toe lopen die zwijgend in rijen op de binnenplaats stonden, maar Florencio riep ze meteen tot de orde.

‘Als iemand ze ook maar met een vinger aanraakt, snij ik zijn ballen eraf!’

De jonge creolen en enkele opzichters liepen met de meisjes mee naar een beekje dat buiten de plantage liep. Toen de rij van Kaweka aan de beurt was, gaf ze het kleine meisje dat voor haar stond een duwtje. Ze liepen de meisjes tegemoet van de rij die terugkwam van de beek, ze waren allemaal naakt en nat van het water. Degenen die nog in lompen waren gekleed, hadden zich bij de rivier uitgekleed. Kaweka zag de wellust in de blikken van de opzichters, terwijl de jonge creolen wat schaapachtig stonden te lachen. Net als de anderen gebruikte ze wat zand van de oever om het vuil van haar lichaam te boenen. Vervolgens waste ze het meisje en liepen ze beiden de beek in. Heel even sloot ze haar ogen; toen ze het koele water op haar huid voelde, dwaalden haar gedachten af naar haar vaderland.

Na de wasbeurt stonden de vijftig broodmagere meisjes, de meeste in de puberteit en met beginnende borstjes, andere al met een flinke boezem, te schitteren in de Caribische zon, de waterdruppels glinsterend op hun zwarte huid. De mannen keken onophoudelijk van de een naar de ander. Ze wezen naar hen alsof ze hen voor zichzelf wilden opeisen. Aanraken deden ze de meisjes niet, al liet een van de mannen zijn broek zakken en begon te masturberen, terwijl een ander hem vol vuur aanmoedigde. De meisjes kenden de mannelijke natuur maar al te goed en keken niet op van hun seksuele uitpattingen, maar wel van het witte lichaam van de bewaker.

De bevelen van de opzichters brachten de meisjes weer met beide benen op de grond, en terwijl ze schoongewassen terugliepen naar de plantage kregen ze een wijd, stug juten gewaad aangereikt en werden ze naar een hoek van de binnenplaats geleid, naar een barak die als keuken dienstdeed. Enkele mannen haalden schalen met gezouten vis en een grote pan met *funche* tevoorschijn, een dikke pap van mais- en bananenmeel, en zetten die met een enorm kabaal op een tafel die buiten de barak stond.

De creolen deelden blikken kommen vol deuken uit en zeiden dat ze bij de tafel moesten gaan staan. Toen de meisjes met hun gevulde

etenskommen in ganzenpas naar het midden van de binnenplaats terugliepen, hield Florencio Ribas, de slavenhandelaar en baas van de opzichters, hen staande om ze te laten keuren door een in het wit geklede oude, enigszins verlopen uitziende man met een dunne baard, vetvlekken op zijn hemd en een witte hoed.

‘Deze wel, en deze ziet er gezond uit, en deze ook,’ commandeerde de man, die met moeite uitkwam boven het geschreeuw van de creolen die bezig waren de meisjes netjes in rijen te rangschikken en de slavendrijvers die het eten uitdeelden. ‘Deze niet, die heeft een zwerende wond op haar been.’ Het meisje werd uit de rij gehaald en naar een barak gebracht waar een oude slavin haar opwachtte, terwijl de anderen uitwaaierden over de binnenplaats, waar de zon onbarmhartig scheen, en een beschut plekje zochten om hun eten te verorberen.

‘De volgende!’ riep dokter Vázquez, wiens tegenzin duidelijk bleek uit de vermoeide gebaren waarmee hij de meisjes wenkte, zonder op te kijken naar de lange rij meisjes, die op hun beurt voornamelijk geïnteresseerd waren in de soep en de vis in hun etensblik.

Kaweka duwde het meisje zachtjes naar voren; het kind hield haar kom met eten onaangeroerd in haar handen geklemd en viel haast voorover. De dokter en Florencio fronsten hun wenkbrauwen toen ze voor hen stond.

‘Heimwee?’ vroeg de slavenhandelaar.

Vázquez reageerde pas nadat hij het meisje had onderzocht; ze was niet alleen graatmager, maar had ook vlekken op haar tong, geel oogwit en enkele etterbuilen.

‘Ze hebben allemaal heimwee,’ antwoordde hij ten slotte. ‘Wie niet?’ vervolgde hij peinzend, terwijl hij zich afvroeg of dat verzwakte, apathische meisje dat voor hem stond misschien een speciale behandeling nodig had.

Hij twijfelde. Veel bozales werden ziek van heimwee, maar ze konden niet allemaal naar de ziekenboeg; er waren niet genoeg voorzieningen, om nog maar niet te spreken van personeel, dat slechts bestond uit de oude verpleegster en een paar opzichters die haar moesten helpen. Bovendien zou zo’n speciale behandeling veel te duur worden: vlees, wijn, sterkedrank, suiker... Vázquez voelde Ribas’ ogen in zijn rug priemen. Hij liet zijn blik over de binnenplaats

gaan. Chaos. Honderden slavinnen waartussen de opzichters, die minstens een kop boven de meisjes uitstaken, zich een weg baanden. Er moesten er nog veel worden onderzocht en hij zou nog meer ruimte nodig hebben in de ziekenboeg. Hij keek nog eens naar de etterbuilen op het lichaam van het meisje en oordeelde:

‘Gezond.’

Florencio slaakte een luide zucht van verlichting, en precies op dat moment klonk het geklap van zwepen. Veel meisjes stopten met eten en keken op; voor het eerst sinds ze op het eiland waren aangekomen leken ze uit hun lethargie te ontwaken.

Uit een van de barakken kwam een stel slavenjagers met in hun kielzog aan handen en voeten geketende mannen, die zo goed en zo kwaad als het ging naar de tafel met eten strompelden, terwijl de meisjes die daar in de rij stonden ijlings werden weggejaagd.

Florencio Ribas bracht een hand naar het pistool dat aan zijn riem hing terwijl hij de daken van de barakken afspiedde: vier van zijn helpers hadden zich daar geposteerd met het geweer in de aanslag.

Meer dan vijfhonderd mannen, sommige met ontbloot bovenlijf, waardoor de littekens die van boven tot onder over hun rug liepen duidelijk te zien waren, sjokten van de barakken naar de tafel, starend naar de zevenhonderd meisjes die over de hele binnenplaats verspreid stonden.

‘Niet kijken! Hou je gesis voor je!’ schreeuwde een van de opzichters die de mannen bewaakten toen hij zag hoe de wellust zelfs van hun manier van lopen was af te lezen.

Anders dan bij de meisjes, barstte hij uit in geweld. Hij trok zijn zweep en de zweepslag waarmee hij zijn bevel kracht bijzette, kwam op de kuit van een van de geketende mannen terecht. Het bloed begon meteen te stromen. De mannen gehoorzaamden, maar hun bewakers bleven hen geselen. Het oorverdovende klappen van de zwepen weergalmde over de hele plaats, en de geketenden doken angstig ineen om de afstraffing te ontwijken.

‘U heeft onderhand wel erg veel marrons,’ zei dokter Vázquez tegen Ribas.

‘Ja, dat klopt,’ erkende deze. ‘Ik was al van plan ze aan de autoriteiten over te dragen, maar door de komst van de nieuwe meisjes ben ik daar nog niet aan toe gekomen. Ik heb de mannen die de

marrons moeten begeleiden hier hard nodig.’

De arts keek Florencio Ribas niet eens aan. ‘Ze aan de autoriteiten overdragen?’ zei hij met een sarcastisch glimlachje. De beloning voor het terugbrengen van die voortvluchtige slaven naar hun rechtmatige eigenaren verbleekte bij de winst die Ribas kon maken als hij ze zelf hield. Vázquez wist dat de marrons verkocht zouden worden aan de eerste de beste plantage waar een slaaf was gestorven, en er stierven er veel. Zodra er een de geest had gegeven, begroef de eigenaar hem zonder het in de boeken te registreren, dit alles met medewerking van de priester van dienst. De papieren van de dode slaaf werden gebruikt voor de marron die hij zou kopen van Ribas, of van een van de vele slavenjagers die op het eiland actief waren, maar alleen als het werkelijk om marrons ging, gevluchte zwarte slaven, en niet om slaven die van een andere plantage waren geroofd.

Zolang Ribas ze niet kon verkopen, verhuurde hij ze. De mensen voor wie hij werkte, investeerden in de mensensmokkel en wilden geld zien. Dit soort praktijken kwam vooral voor in de steden, maar ook op het platteland. Er waren heel wat plantages die voor de hele oogstperiode slaven inhuurden. Vázquez had er veel verhandeld die hij eerder op de San Nicolás-plantage had gezien. De nieuw aangevoerde meisjes die niet gekocht werden nadat ze lichamelijk hersteld waren, was eenzelfde lot beschoren. Ze moesten gevoed worden zodat ze konden aansterken, de zieke en gewonde meisjes moesten verpleegd worden, en ze moesten allemaal worden ingeënt tegen pokken, iets wat vereist was om een slaaf te kunnen verkopen. Elke koper, hoe onervaren hij ook was, kon dat gemakkelijk controleren aan de hand van het litteken op de arm. Als ze eenmaal ingeënt waren, werden ze op de markt verhandeld ‘met de ziel in de mond en de ribben in de kast’, wat betekende dat de slavenhandelaar niet instond voor eventuele andere gebreken en tekortkomingen van de recentelijk uit Afrika aangekomen koopwaar.

De meeste vrije mannen waren niet ingeënt, maar slaven wel. Als een slaaf het loodje legt, gaat er kapitaal verloren, herinnerde Vázquez zich dat de plantagehouders steeds zeiden. En hier stond een enorm fortuin, bedacht hij terwijl hij zijn blik langs de honderden meisjes op de plaats van de San Nicolás-plantage liet glijden, en Kaweka en het kleine meisje verveeld beval zich bij de andere meisjes te voegen.

Ze waren er nu bijna een week en inmiddels wist Kaweka hoe het meisje heette: Awala. Toen het meisje na drie dagen uit haar apathie was ontwaakt had Kaweka haar getroost. De schok, de ontberingen en haar verdriet waren er in alle hevigheid uit gekomen en het meisje kon haast niet ophouden met huilen. Ze behoorde tot de Ashanti-stam, die net als die van Kaweka onderdeel was van de etnische groep van de Akan. Ze hadden dezelfde dingen meegemaakt. Een plotselinge inval. Geschreeuw. Geweerschoten. Proberen weg te vluchten. En ten slotte de gevangenschap. Awala wist niets over haar familie, evenmin als Kaweka, wier laatste herinnering aan haar moeder was dat ze ineengedoken op de grond haar jongste broertje met haar lichaam beschermde. Toen volgden chaos, ontredde en vele doden. En daarna onzekerheid, verdriet en gemis.

De meisjes zaten op het eten te wachten toen er drie mannen te paard de binnenplaats op kwamen rijden, twee van hen gewapend met geweren. Er liep een slaaf met hen mee.

Dat waren niet de eerste bezoekers. Er waren al eerder witte mannen naar de plantage gekomen om hen te bekijken. Terwijl die dan allerlei opmerkingen maakten, vroegen ze of ze deze of gene nader konden onderzoeken. Ze hadden er geen een gekocht; nog niet. Onder de meisjes ging het gerucht dat hun ontvoerders hen eerst wilden laten aansterken zodat ze meer waard zouden worden en dat ze dan pas verkocht zouden worden, want ze wisten allemaal wat hun lot was: op het land werken of bediende worden bij rijke mensen, net zoals in Afrika gebeurde. Sommigen ondergingen hun lot lijdzaam, anderen spraken over vluchten. ‘Waar zou jij naartoe gaan?’ Kaweka luisterde naar de gesprekken. Ze waren nog zo jong en zo ver van hun dorp, in een land van witte mensen aan de andere kant van de oceaan, opgesloten en bewaakt door gewelddadige, wrede mannen, maar ze droomden van vluchten, teruggaan naar huis, al durfde niemand het ook maar te proberen. Zijzelf ook niet.

Hoe dan ook, of ze nu gelaten waren of opstandig, naarmate ze zich meer bewust werden van hun toekomst werden de paniek en het verdriet onder de meisjes groter. Geen van hen was in staat de ander te troosten, en ’s nachts, wanneer de plantage in stilte gehuld was en ze hun lotgenoten, de vriendinnen die ze in al hun ellende gemaakt hadden, uit het oog verloren, werden ze geplaagd door de

gruwelijkste dromen en klonken er voortdurend wanhoopskreten, gekreun en gehuil.

Ook Kaweka was bang en ongerust. Ze was altijd een gelukkig meisje geweest. Haar grootvader was de sjamaan van het dorp en de mensen hadden respect voor hem, en ook voor haar moeder. Zijzelf en haar broertjes en zusjes werkten en hielpen mee, ze speelden en hadden plezier zoals bijna alle kinderen uit het dorp. Nog niet zo lang geleden wist ze zich geliefd. Als ze haar ogen sloot en terugdacht aan die tijd, kon ze de liefkozingen van haar moeder en de knuffels van haar broertjes en zusjes nog op haar huid voelen. Dat alles was plotseling verdwenen, en nu maakte ze als anoniem wezen deel uit van een groep van honderden wanhopige meisjes die elkaars paniek en verdriet al huilend en weeklagend versterkten.

Toen er die dag ruiters naar de binnenplaats kwamen, begreep Kaweka dat het niet ging om nieuwe bezoekers die hen kwamen bekijken. Ze zag dat sommige opzichters die over de plantage liepen respectvol hun hoed afnamen, anderen de bezoekers gediensig begroetten en weer een ander zich naar Florencio Ribas spoedde om hem van hun komst op de hoogte te stellen. Ribas had zojuist de koelte opgezocht om een dutje te doen en lag in zijn halfslaap het geld te tellen dat hij zou gaan verdienen.

‘Baas...’ De fors gebouwde, norske man stak zijn hoofd om de deur van de barak waar de slavenhandelaar lag te slapen, maar durfde niet naar binnen te gaan. ‘Baas!’ riep hij, noodgedwongen zijn stem verheffend.

‘Wat moet je? Waarom kom je me lastigvallen? Ik heb toch gezegd...’

‘U heeft bezoek, baas,’ onderbrak de opzichter het gemopper.

‘Laat maar wachten!’ Maar degene die bleef wachten, was de opzichter, die zijn hoofd voorzichtig naar binnen stak. ‘Wie is het?’ vroeg Ribas ten slotte toen zijn knecht daar maar zwijgend bleef staan.

‘U kunt beter meekomen.’

Ribas liep foeterend naar de deur, maar toen hij daar aankwam viel hij meteen stil: buiten zat markies don Juan José de Santadoma op een enorm paard met een rode vacht die glansde in het zonlicht. De edelman kwam niet zomaar op bezoek, dat had hij nog nooit

gedaan. Hij droeg leren laarzen met grote sporen, een rijbroek en een eenvoudig wit overhemd. Een hoed met een platte, brede rand beschermde zijn hoofd tegen de zon. Zijn mannen stonden achter hem.

Vanuit de verte zag Kaweka dat Florencio Ribas sidderde van angst terwijl hij naar de markies liep en zijn keel schraapte.

‘Goedemorgen, mijnheer de markies. Wat brengt u hier?’ vroeg hij, inmiddels weer tot zichzelf gekomen.

‘Ik kom hier niet voor de gezelligheid,’ antwoordde don Juan José op strenge, bitse toon.

Kaweka begreep niet waar het gesprek over ging, niemand van de zevenhonderd meisjes verstond het, maar ze zag dat Florencio Ribas het hoofd boog.

De markies, een van de meest vermogende mensen van het eiland, bleef hem strak aankijken. De Santadoma’s bezaten verschillende suikerplantages, kopermijnen en diverse belangen in andere ondernemingen. Het voorkomen van de edelman was intimiderend en straalde macht, adel en stijl uit.

‘Komt u verder, heer,’ zei de slavenhandelaar terwijl hij opkeek. ‘Wat het probleem ook is, ik ben ervan overtuigd dat we daar wel...’

‘Nee,’ onderbrak de markies Ribas, die vlak naast het paard stond, en hij keek hem opnieuw zwijgend en strak aan.

De slavenhandelaar tuitte zijn lippen en begon wild met zijn handen te wapperen, alsof hij om een verklaring wilde vragen maar dat niet durfde. Hij wachtte tot de markies iets zou zeggen.

‘Je mannen hebben een slaaf van mij gestolen.’ Ribas wilde reageren, maar de markies gaf hem geen kans. ‘Ik heb schoon genoeg van die strooptochten van jullie.’

Ribas had zijn mannen heel heldere instructies gegeven: hij wilde geen problemen met mensen als Santadoma. Hij wist dat zijn helpers het niet zouden laten om een slaaf die van zijn plantage was gevlucht, te stelen – hij betaalde ze ervoor en haalde er flinke winsten uit, maar de markies kon hem met één enkel bevel ruïneren – hij vermoedde dat Santadoma deel uitmaakte van de klik die zijn aankopen financierde – en het feit dat hij zelf was gekomen in plaats van zijn beheerder of opzichter te sturen, voorspelde weinig goeds.

‘Nee... dat kan niet waar zijn,’ probeerde hij zich te verontschuldigen.

‘Het is wel degelijk waar!’ antwoordde de markies streng, terwijl hij zijn paard tegen de opzichter aanvuurde.

Ribas deinsde geschrokken terug.

‘Nee,’ hield hij vol terwijl hij struikelde en haast voor de voeten van het dier op de grond viel. ‘Kijkt u zelf maar.’

‘Dat is precies waarvoor ik ben gekomen. En als ik mijn slaaf hier aantref...’

‘Als u hem hier vindt,’ vervolgde Ribas, die inmiddels was opgestaan en naast het paard stond, ‘dan kan ik u verzekeren dat het een vergissing is.’

Don Juan José had echter al rechtsomkeert gemaakt en reed naar de slavenbarakken, dus Florencio Ribas kon niet anders dan achter hem aan hollen terwijl hij voortdurend bezorgd naar zijn mannen keek, die alleen maar deden alsof ze niet begrepen wat er aan de hand was.

‘Als er toch iets is misgegaan, ben ik bereid om u daarvoor te compenseren,’ herhaalde de slavenhandelaar met overslaande stem. ‘Ik heb hier een stel nieuwe slavinnen, u zou er dan een kunnen uitkiezen... Kijkt u maar eens,’ riep hij buiten adem.

De markies keek even naar de meisjes op de binnenplaats, die geschrokken achteruitdeinsden.

‘Waar zijn de marrons?’ vroeg hij.

Florencio Ribas gaf een teken aan een van zijn mannen, die vervolgens de klok luidde. Even later ging de deur van een van de barakken open en druppelden de slaven naar buiten.

‘Zet ze op een rij. Hier, voor mij,’ beval de markies aan Ribas.

Terwijl de opzichters de marrons op een rij zetten, stamelde hun baas allerlei excuses, met het zweet parelend op zijn voorhoofd.

‘Dit móét een misverstand zijn... Waarom zou ik een slaaf van de Santadoma’s stelen? Als blijkt dat een van mijn mannen dat op zijn geweten heeft, zal die dat met zijn leven bekopen. In dat geval... zal ik het goedmaken.’

De markies keurde Ribas geen blik waardig en toen de marrons in rijen waren opgesteld richtte hij zich tot de slaaf die met hem was meegekomen.

‘Controleer ze, Domingo,’ beval hij.

De slaaf zag hem meteen. Hij liep naar de tweede rij en wees een

mulat aan. Zijn baas gebaarde dat hij hem apart moest nemen en op dat moment keek hij Ribas wél aan. Deze bleef midden in een excuus steken en staarde de markies met open mond aan.

‘Ik... eh...’ begon hij te hakkelen. ‘Daar zijn mijn slavinnen! Kiest u degene die u het meest aanstaat.’

Zwijgend leidde de markies zijn paard tussen de meisjes door, die al struikelend over elkaar terugdeinsden. Honderden bange zwarte meisjes die probeerden aan de markies te ontsnappen. Zo niet Awala; zij bleef roerloos staan, gefascineerd door de bewegingen van de roodvos, verblind door het roodbruin dat door haar blikveld flitste. Toen de markies dichterbij kwam, werd Awala omvergelopen door een paar andere meisjes en viel ze op de grond. Kaweka schoot haar te hulp en sprong tussen het meisje en het paard in zodat ze niet onder de voet werd gelopen en bleef ten slotte alleen met Awala vlak voor de voeten van het paard achter.

Kaweka bleef vastberaden staan, waardoor de markies wel moest inhouden. Hun blikken kruisten elkaar; Kaweka wendde de hare niet af.

‘Deze hier,’ zei hij tegen zijn slaaf, die hem volgde. ‘Leer haar eens wat manieren.’

Kaweka begreep niet wat hij zei, maar voelde wel de wrok die uit zijn woorden sprak. Ze had geen tijd om weg te komen. Domingo liep naar zijn heer, greep Kaweka bij de arm en gaf haar twee klappen in haar gezicht.

‘Je mag blanken nooit aankijken!’ schreeuwde hij, en schudde haar door elkaar.

Kaweka begreep het nog steeds niet. De man pakte haar bij de oksels en tilde haar op, terwijl zij tegenstribbelde.

‘Ribas!’ De markies brulde zo hard, dat hij op de hele binnenplaats te horen was. ‘De volgende keer ben jij degene die achter het paard van een van mijn mannen gebonden wordt.’

Vervolgens keerde hij om zonder de reactie af te wachten van de slavenhandelaar, die noodgedwongen opzijsprong. Hij gaf zijn paard de sporen, waarop het onrustige, vurige dier zijn achterhand woest omhooggooide, waarbij zijn achterbenen bijna Ribas’ gezicht raakten. De markies liet een nauwelijks waarneembaar glimlachje zien terwijl zijn twee gewapende metgezellen hem schaterlachend

volgden. De buitgemaakte slaaf, die met een lang touw aan het zadel van een van de paarden was vastgebonden, hompelde achter hen aan. Domingo trok aan Kaweka's arm, die zich grommend als een wild dier probeerde los te worstelen en achteromkeek naar de plek waar Awala op haar knieën schreiend haar blik naar de hemel richtte.

Toen Kaweka de markies op vriendelijker toon hoorde spreken, vermoedde ze dat ze hun bestemming naderden.

'Mordaz, ouwe dibbes, kom je even kijken?' zei hij tegen een hond die hen kwam verwelkomen en om de benen van het paard heen liep.

'Braaf, braaf,' zei hij tegen een andere hond. 'Pas op, anders vertrap ik je nog.'

Deze vriendelijke woorden klonken grotesk uit de mond van de man die zijn knechten steevast op autoritaire toon commandeerde.

'Ga maar gauw terug om die zwarten te bewaken,' spoorde hij de honden op dezelfde zalvende toon aan.

Behalve het geblaf van de honden zwol ook het gezang van de slaven die aan het oogsten waren – dat Kaweka al had gehoord toen ze langs de suikervelden liepen – steeds verder aan, tot ze de stemmen kon onderscheiden. Het monotone gezang vermengde zich met zweepslagen, luide bevelen en het herhaaldelijke geklap van machetes waarmee de suikerrietstengels werden gekapt. Het was een lange reis geweest. De van de plantage van Ribas teruggehaalde slaaf was verschillende keren gevallen omdat hij het paard waaraan hij vastgebonden zat, niet kon bijhouden. Steeds wanneer hij opkrabbelde, met zijn ontblote bovenlijf steeds meer gehavend, wachtten de ruiters tot Kaweka en Domingo hen weer hadden bijgehaald, alsof ze een macaber spelletje speelden. De eerste keer dat ze dat deden keek het meisje de markies vragend aan, waarop haar bewaker haar meermalen in het gezicht sloeg.

'Kijk naar beneden!' beval Domingo terwijl hij haar sloeg. Daarna dwong hij haar te gehoorzamen en duwde haar hoofd hardhandig naar beneden. 'Blanken kijk je niet aan!'

Het meisje begreep nog steeds geen woord van wat hij tegen haar zei, maar de tweede keer dat de slaaf viel en zij de markies onwillekeurig weer aankeek en zag dat Domingo zijn arm hief, wist ze nog net op tijd haar hoofd naar de droge aarde van het pad te buigen en Domingo's klap te ontwijken.

De onderwerping aan de blanken, aan de bazen, aan de bovengeschikten, nam potsierlijke vormen aan zodra ze de rand van het suikerveld bereikten. Het zag er net zo uit als Kaweka had gezien tijdens de tocht naar de plantage van de markies: rechthoekige stukken land omzoomd door brede stroken kale grond met platanen die tot de hemel reikten en als grens met de belendende velden fungeerden. Zodra de markies op de plantage verscheen, verstomde het gezang. Ook het geschreeuw en de zweepslagen hielden op. Kaweka probeerde het tafereel in zich op te nemen. Honderden mannen en vrouwen, zwarten of mulatten (sommige met machetes in de hand tussen het suikerriet, andere liepen heen en weer tussen de rietkappers en de tweewielige ossenkarren waarop de rietstengels werden geladen), gewapende blanke mannen, honden, kinderen, oude mensen... Allen stopten met datgene waarmee ze bezig waren en ook Kaweka en Domingo bleven staan. Terwijl de slaven ter plekke neerknielden, de blik strak op de grond gericht, werd de drukkende stilte die over het terrein was gevallen, doorbroken.

‘Zegen ons, heer!’ riep een van hen.

‘Ja!’

‘Zegen ons.’

‘Alstublieft, heer!’

De smeekbeden buitelden over elkaar heen. Domingo knielde neer en sgorde aan Kaweka tot zij hetzelfde deed. Vanuit haar ooghoek zag het meisje hoe de markies zijn rechterarm uitstreekte en zijn geopende hand over hun hoofden liet gaan.

‘Ik zegen jullie.’ Zijn stem had weer die luide, autoritaire toon. ‘God zij met jullie. Moge Hij jullie vrede schenken.’

‘Dank u.’

‘Gezegend zij Uwe Eminentie!’

‘Lang leve de markies!’

De uitingen van dankbaarheid klonken uit tientallen kelen, al merkte Kaweka op dat veel anderen zichtbaar gespannen hun mond hielden.

‘Gezegend zij de markies!’ riep Domingo uit volle borst. Kaweka schrok op van zijn luide stem.

De uitingen van eerbetoon bleven klinken, tot de markies er een einde aan maakte.

‘Aan het werk!’

‘Allemaal!’ voegde de opzichter eraan toe.

‘De pauze is voorbij!’ schreeuwde een van de blanke mannen.

De slaven stonden op.

‘Laat ze zingen, mijnheer Narváez,’ zei de markies tegen de opzichter. ‘Als ze zingen, kunnen ze niet nadenken, mijnheer Narváez...’ bracht hij hem in herinnering, zoals altijd wanneer hij de plantage bezocht. Hou maar op met dat gepreek, mijnheer de markies, dacht de opzichter, juist toen de ander besloot: ‘En als ze nadenken, werken ze niet, mijnheer Narváez. Als ze nadenken, werken ze niet!’

‘Vooruit, zingen, zwartjes!’ klonk het uit de mond van bewakers en slavendrijvers, van wie sommigen de zweep lieten klappen om het bevel kracht bij te zetten. De bedrijvigheid kwam weer op gang: het getik van de machetes, het heen-en-weergeloopt met rietstengels, en ergens hief iemand een droefgeestig lied aan. Het was slechts één stem. Hoewel Kaweka niet begreep waar de tekst over ging, huiverde ze bij het horen van die sombere klanken. De zanger beklagde zich over het weinige eten dat ze kregen en over het zware werk. De markies, die de plantage al in galop verliet, trok een wrevelig gezicht terwijl het gezang van honderden slaven die zich bij de solist en zijn leed aansloten, achter hem wegstierf.

Voordat het gezang opnieuw zou aanvangen, trok Domingo Kaweka mee naar een van de wagens.

‘Antonia!’ Hij riep een slavin die met een bos rietstengels naar de wagen liep. ‘Zij verstaat geen Spaans. Ze is Lucumí, net als jij... of tenminste, dat zegt Ribas. Leg haar uit wat ze moet doen.’

De vrouw laadde de rietstengels op de wagen en liep naar Kaweka toe.

‘Ben je Yoruba?’ Het horen van haar moedertaal uit de mond van een oude vrouw bracht Kaweka terug naar haar geboorteland. In een flits schoot de pijnlijke herinnering aan Daye door haar heen, wier lichaam aan de haaien was gevoerd. En ze dacht terug aan haar moeder, die haar broertje nog had kunnen beschermen, aan haar familie, het spelen, het plezier... Antonia gaf haar een por. ‘Hier kunnen we geen tijd verdoen,’ zei ze streng. ‘Ben je Yoruba?’

‘Ja,’ wist Kaweka ternauwernood uit te brengen. Ze was uitgeput van de tocht.

‘Nog een,’ mopperde Antonia. ‘Op dit eiland worden Yoruba’s “Lucumí’s” genoemd, onthoud dat goed.’ Kaweka knikte. ‘Je moet daarheen, waar ze het riet kappen, en in de rij wachten tot je aan de beurt bent om stengels te pakken. Die moet je dan hierheen brengen. De stengeltoppen moeten naar een andere wagen.’ Antonia begon haar ronde langs de suikerrietkappers, die een eindje verderop aan het werk waren. ‘Als je een fout maakt, of achterop raakt, krijg je straf. Aan het eind van de dag moet iedereen, behalve degenen die zwanger zijn, een flinke bos naar de suikerfabriek brengen.’

De vrouw stopte met praten en begon mee te zingen met de liederen die op de plantage klonken.

‘Zing ook mee,’ beval ze toen ze in een van de rijen gingen staan.

‘Ik kan niet...’ begon Kaweka zich te excuseren.

‘Zing gewoon mee!’ drong Antonia aan.

Het meisje aarzelde nog even, maar begon de monotone melodie uiteindelijk mee te neuriën. Iemand zong voor, en dan volgden de anderen. Ze zag dat de suikerrietkappers zowel mannen als vrouwen waren, en allemaal hadden ze een machete waarmee ze het riet vlak boven de grond schuin afkaptten. Dat deden ze met één harde, trefzekere klap. Kaweka bleef een beetje achteraan staan om ernaar te kijken. Het werk, dat in groepjes van drie werd gedaan, was saai, eentonig.

‘Kom op, zingen!’ zei de oude slavin weer.

Dat was ze vergeten.

Een rietkapper, een sterke zwarte man met een ontbloot bovenlijf dat glansde van het zweet, pakte de stengel en hield hem horizontaal, zodat de anderen de top eraf konden snijden en de stengel van het blad konden ontdoen. Kaweka zag hoe ze de lange stengels in tweeën of drieën sneden en de ene kant op wierpen, en de toppen naar de andere kant. De groepjes rietkappers werkten vanaf de buitenrand van het suikerrietveld naar het midden; met elke klap van de machete werd het veld kleiner. Volgeladen wagens maakten plaats voor lege. Om geen karrensporen achter te laten en de akker niet te beschadigen, volgde elke wagen een andere route naar de rand van het veld, waarna ze achter elkaar naar de suikerfabriek reden. Gebrekkige ouderen en kleine kinderen van zo’n vijf tot acht jaar scharrelden rond tussen het suikerrietveld en de wagens en verzamelden alles wat van de wagens viel.